

הזאה, שהיא אינה אלא משום איסור שבות מדרבנן — אינו דין שדוחה את השבת!

ג. אמר לו רבי עקיבא לרבי אליעזר: לי א-10 ברור ששמעתי כי הזאה אינה דוחה שבת, אלא מעכבת את הטמא מלעשות את הפסח. ואם כן, לפי מהלך הקל וחומר שלך: או — חלוק?

אולי יש לדון בצורה הפוכה.

כי מאחר שפשוט לי ששמעתי [ושמועה זאת שמע רבי עקיבא מרבי אליעזר בעצמו, ולא אמר לו זאת במפורש אלא ניסה להזכיר] שאין מזים על טמא מת לטהרו מפילו בשבת שחל בו ערב הפסח. אם כן, יתכן שיש ללמוד מהזאה לשחיטה בקל וחומר להיפך, שאפילו שחיטת קרבן פסח אינה דוחה שבת.

וכך יש לדון בקל וחומר:

מה אם הזאה, שהיא אסורה בשבת רק משום שבות, אינה דוחה את השבת.

שחיטה, שהיא אסורה מהתורה משום אב מלאכה — אינו דין שלא תדחה את השבת!

אמר לו רבי אליעזר: עקיבא! כיצד יתכן שתדרוש דין שכזה?

והרי עקרת בכך מה שכתוב בתורה שמקריבים קרבן פסח אפילו בשבת!

שהרי אמרה תורה [במדבר ט] "ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו". ולמדנו מ"במועדו", שחייבים לעשות את קרבן הפסח במועדו בארבעה עשר בניסן — בין שחל בחול, בין שחל בשבת.

קרבן פסח מחוץ לתחום שהוא מצוה, ולא יעמידו חכמים את דבריהם למנוע קיום מצוה!

השיב רבי עקיבא ואמר: הזאה של מי אפר פרה אדומה על טמא מת בשבת ערב הפסח, לטהרו ביום השביעי ולהכשירו לאכול בערב קרבן פסח, תוכיח:

שהיא משום מצוה, שאם לא יזה לא יעשה את קרבן הפסח.

וגם שמעתי כי היא אסורה בשבת משום שבות מדרבנן, היות ונראה כאילו מתקנים בכך את האדם הנטהר.

ובכל זאת העמידו חכמים את דבריהם אפילו במקום מצוה, ואמרו, שהזאתו של טמא מת שחל יום השביעי שלו בערב פסח — אינה דוחה את השבת.

ואם כן, אף אתה אל תתמה על אלו.

שאף על פי שהן משום מצוה, והן אסורות רק משום שבות — ובכל זאת לא ידחו את השבת.

[בגמרא מתבאר כי את איסור ההזאה בשבת שמע רבי עקיבא מרבי אליעזר רבו, אלא שרבי אליעזר שכח זאת, וניסה רבי עקיבא להזכירו בדרך כבוד, מבלי שיאמר לו ששמע זאת מפיו].

אמר לו רבי אליעזר: ועליה, על הזאה בשבת, ששמעת שהיא אסורה אפילו כדי לטהר טמא מת להאכילו בקרבן פסח — אני דן קל וחומר להתירה!

ומה אם שחיטה, שהיא אסורה בשבת משום אב מלאכה — דוחה את השבת.

אמר לו רבי עקיבא לרבי אליעזר: רבי, אכן צדקת שאי אפשר להפוך וללמוד בקל וחומר מהזאה ששחיטת הפסח אינה דוחה שבת, שהרי אמרה תורה "במועדו".

אך עדיין יש לי להשיג על דבריך, שאמרת כי הרכבת הפסח על כתפו והבאתו מחוץ לתחום דוחים שבת, אף על גב שאפשר לעשותם מאתמול:

כיצד אתה דן קל וחומר משחיטת פסח למלאכות דרבנן אלו שמוותר לעשותן בשבת אפילו אם יש אפשרות לעשותן מערב שבת?

הבא לי כתוב של "מועד" שיהיה זמן קבוע למלאכות אלו, לעשותן אפילו בשבת, כ"מועד" שקבעה התורה לשחיטה?!

והיינו, כיון שלא לו אין זמן קבוע, ואפשר לעשותם מאתמול, כיצד יתכן לדון אותם בקל וחומר משחיטה, שזמנה קבוע, שיהיו כמותה וידחו את השבת?!

וכמו כן אין לך לדון קל וחומר משחיטה כדי להתיר הזאה, שגם בה לא נאמר "מועדו" [וכאמור, שמע זאת רבי עקיבא מרבי אליעזר שהיא אסורה בשבת].

ואף שאי אפשר לעשותה מערב שבת [שעדיין לא הגיע אז היום השביעי], בכל זאת לא תדחה שבת, היות וההזאה אינה מכלל המעשים שבגוף קרבן הפסח אלא רק ממכשיריו, ולא נכתב בה "מועד" שתדחה את השבת, שלא נכתב "מועד" אלא רק בגוף הפסח ולא במכשיריו [לפי המהרש"א].

ד. כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת — אינה דוחה את השבת.

אך שחיטה של קרבן הפסח, שאי אפשר לעשותה מערב שבת — הרי היא דוחה את השבת.

גמרא:

תנו רבנן: הלכה זו שקרבן פסח דוחה את השבת נתעלמה מבני בתירא הנשיאים, שהיו בזמנו של הלל.

פעם אחת הל ארבעה עשר להיות בשבת. שכחו, ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו.

אמרו, שאלו בני בתירא הנשיאים, ביום שישי, בערב שבת: כלום יש אדם שידוע אם פסח דוחה את השבת, אם לאו?

אמרו להם: אדם אחד יש, שעלה מבבל, והלל הבבלי שמו, ששימש כאן אחרי שעלה לארץ את שני גדולי הדור, שמעיה ואבטליון, והוא יודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו.

שלחו וקראו לו להלל.

אמרו לו: כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת, אם לאו?

אמר להם: וכי דין פסח אחד בלבד יש לנו בשנה שדוחה את השבת?

והלא הרבה יותר ממאתים "פסחים" [קרבנות ציבור, אשר דין קרבן הפסח הוא כדינם. והיינו, שני התמידים ושני הכבשים לקרבן מוסף בחמישים שבתות השנה. ואליהם יש להוסיף את קרבנות המוספים

בשבתות של המועדים] יש לנו בשנה, שדוחין את השבת.

אמרו לו: מניין לך שדין קרבן הפסח הוא כדין קרבנות הציבור האלו?

אמר להם: לומד אני זאת בגזירה שוה: נאמר "מועדו" בפסח, ונאמר [במדבר כח] "מועדו" בקרבן התמיד.

מה "מועדו" האמור בתמיד — דוחה את השבת [כפי שיבואר מקורו], אף "מועדו" האמור בפסח — דוחה את השבת.

ועוד, גם קל וחומר הוא:

ומה קרבן תמיד הקל, שאין ענוש כרת על אי הקרבנותו, דוחה את השבת. קרבן פסח החמור, שענוש כרת על אי הקרבנותו — אינו דין שדוחה את השבת.

מיד הושיבוהו להלל בראש, ומינהו נשיא עליהם.

והיה הלל יושב ודורש כל היום כולו לפניו בהלכות הפסח, כדרך שהיה הנשיא עושה.

התחיל הלל מקנטרן, להקניטם לבני בתירא ולהעציבם, בדברים שאמר להם.

אמר להן הלל: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם — עצלות שהיתה בכם, שלא שמשותם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון.

וכיון שהיה בדבריו של הלל משום יוהרה כלפיהם, מיד הסתלקה ממנו חכמתו, ולא ידע להשיב על שאלה נוספת ששאלוהו.

אמרו לו, שאלוהו בני בתירא: רבי, מי

ששכח ולא הביא סכין שחיטה מערב שבת — מהו שיביאנו בשבת דרך רשות הרבים?

אמר להן: הלכה זו שמעתי כיצד יש לנהוג בה, ושכחתי מה היא ההלכה.

והוסיף הלל, ואמר:

אלא, הנח להן לישראל. אם אין נביאים הן — בני נביאים הן, ותראו מה יעשו בשבת למחר.

למחר, מי שפסחו טלה — תוחבו לסכין בצמרו, מי שפסחו גדי שאין לו צמר — תוחבו בין קרניו.

ואין בכך ביטול מצות שביתת בהמתו, לפי שאין בכך משום משאוי לבהמתו בשבת, היות ואין דרך משאוי בכך.

ראה הלל מעשה ונזכר הלכה, ואמר: אכן, כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון, שעושיין כן.

אמר מר: נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד, מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת — אף מועדו האמור בפסח דוחה שבת.

והוינן בה: וקרבן תמיד גופיה — מנלן דדחי שבת?

אילימא משום דכתיב ביה, בקרבן התמיד, "במועדו"?

הרי בקרבן פסח נמי, הא כתיב ביה "במועדו", ובכל זאת לא דרש ממנו הלל שדוחה את השבת, אלא למד זאת בגזירה שוה מתמיד.

השבת מכח הפסוק "עולת שבת בשבתו על עולת התמיד".

והוינן בה: וכי מאחר דגמר הלל גזירה שוה, שאין אדם דן מעצמו גזירה שוה אלא היא קבלה מסיני דרך רבותיו, והרי זה כאילו נכתב בפירוש בגוף המקרא — אם כן, קל וחומר, שהוא מסברת עצמו, למה לי?

ומשנינן: אלא הלל לדידהו של בני בתירא קאמר להו:

בשלמא גזירה שוה — לא גמריתו, לא למדתם מרבכם. ושפיר אינכם דורשים את הגזירה שוה מעצמכם, היות דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו.

אלא קל וחומר, דאדם דן מעצמו — איבעי לכו למידן, היה לכם לדון!

אמרו ליה: קל וחומר שדנת — פריכא הוא, שהרי התמיד חמור מהפסח, שכן הוא תדיר והוא כליל למזבח.

אמר מר: למחר, מי שפסחו טלה — תוחב לו בצמרו, גדי — תוחב לו בין קרניו.

והוינן בה: כיצד מותר לתחוב את הסכין 10-ב בצמרו של הקרבן או בין קרניו? והרי הא קא עביר עבודה בקדשים בכך שמשתמש בקרבן לנשיאת משא, ועובר על "לא תעבוד בכבוד" [כי מקרבן בכור לומדים לאסור השתמשות בכל הקרבנות]!?

ומשנינן: לא היו משתמשים בקדבן למשא כי נהגו בו כהלל, שלא הקדישוהו אלא במקדש, לאחר שכבר נשא את הסכין.

דתניא: אמרו עליו, על הלל, כי מימיו לא מעל אדם בעולתו, לפי שלא היתה שהות בין

אלא, מוכח ש"מועדו" האמור בפסח לא משמע ליה להלל לדרוש ממנו שקרבן פסח דוחה שבת, כי אפשר לומר שהפסוק מדבר רק כשאין בכך חילול שבת.

ואם כן, הכא נמי — "מועדו" האמור בתמיד לא משמע ליה לדרוש ממנו שדוחה שבת.

ומשנינן: אכן לא מ"מועדו" למד הלל.

אלא, מכאן למד הלל שקרבן תמיד דוחה את השבת:

אמר קרא [במדבר כח] בקרבן מוסף של שבת "עולת שבת בשבתו" — על [מלבד] עלת התמיד [שגם היא קריבה בשבת].

מכלל, מכאן אתה למד במפורש, כי גם [עולה] רתמיד קרבה בשבת.

אמר מר: ועוד, הוכיח הלל מקל וחומר: ומה תמיד שאין ענוש ברת דוחה את השבת, פסח שענוש ברת — אינו דין שדוחה את השבת.

והוינן בה: והרי איכא למיפרך שאין זה קל וחומר: כי יש לומר שאדרבא, התמיד חמור מקרבן פסח, כי:

מה לתמיד — שכן חמור בכך שהוא תדיר ונשרף כליל על המזבח, תאמר בפסח, שבא רק פעם בשנה, ורק אימוריו מוקטרים, אך בשרו נאכל.

ומשנינן: קל וחומר אמר להו הלל ברישא, ופריכה כדאמרן.

והדר וזור ואמר להו גזירה שוה של "מועדו מועדו" מתמיד [והתמיד עצמו דוחה את